

Anmeldelser

Magasinet Naturen

Morten Top (red.). Magasinet Naturen, Indsigt og viden om Danmarks vilde natur, nr. 1, 2024. 98 sider med talrige farvefotos. Udgivet af Hakon Holm Publishing Aps. i Rønne. Pris 175 kr. for første nummer og 295 for et årsabonnement.

Et nyt tidsskrift så dagens lys i foråret 2024, og det er meget usædvanligt i nutidig sammenhæng, da det handler om dansk naturhistorie. Planen er, at det udgives to gange om året – forår og efterår.

I lederen i det første nummer skriver chefredaktør Morten Top, at artiklerne skal kredse om emnerne: Nye arter for landet, statusartikler for mere sjældne arter og forskellige former for naturgenopretning. Desuden skal der bringes en mere debatpræget artikel i hvert nummer.

Det første nummer her fra foråret 2024 er flot illustreret med farvefotos. De 81 første sider er egentlige artikler, de følgende 17 er lokalrapporter fra regionerne; Nordjylland, Vestjylland, Østjylland, Sønderjylland, Fyn, Sjælland, Lolland-Falster-Møn og Bornholm, som har hver sin redaktør. Forfatterne bidrager ulønnet.

De egentlige artikler spænder vidt i emner: Fugle (1), pattedyr (2), krybdyr og padder (3), krebsdyr (1), bløddyr (1), insekter (4), planter (1), svampe (1), parasitter (1) og pæ-læontologi (1). Dertil en artikel om bioblitz, et portræt og en formentlig fast klumme af Bjørli Lehrmann. Disse artikler er aktuelle og særdeles spændende, som fx en status over hvalobservationer 2014-23, bevaringsarbejdet for bjergsalamander og beskrivelser af fund af meget sjældne eller nye for landet arter observeret i 2023. Jeg fandt særlig en artikel om dinosaurfund i Jylland meget spændende. Den debatorienterede artikel er i dette nummer et portræt er

af en i DOF-sammenhæng velkendt skikkelse, nemlig Kjeld Hansen.

Lokalrapporterne beskriver især bemærkelsesværdige fund af alle former for dyr og planter i 2023, mange flot illustreret.

Mit indtryk af dette nye tidsskrift (magasin) er, at det er aktuelt, af høj kvalitet og tilpas nørdet for en naturhistoriker som mig selv. Der var ikke meget debat i dette første nummer, så jeg ser frem til mere debatprægede artikler om dansk naturpolitik i de følgende udgivelser, som jeg glæder mig til at læse.

David Boertmann

ID Handbook of European Birds

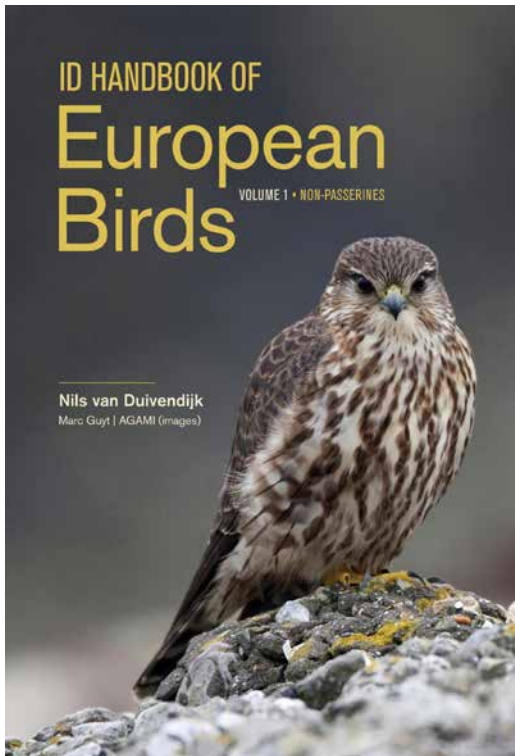
Niels van Duivendijk. To bind, 1056 sider, 5500 fotos, indb. Princeton University Press, 2024. ISBN 978-0-691-25357-2. Pris kr. 999 i Naturbutikken.

Klaus Malling Olsen skriver i sin anmeldelse af *Fugle i Felten* (FIF): "Den vil næppe blive overgået de næste årtier, om nogensinde" (DOFT 118: 100-101, 2024). Nu, tre måneder senere foreligger en seriøs konkurrent. Duivendijks værk er ikke just den typiske felthåndbog. De to bind vejer tilsammen 2,4 kg, det dobbelte af mit teleskop. På 1056 sider med over 5000 fotos, hvoraf godt 75 taget af Helge Sørensen, behandles samtlige 733 arter registreret mindst fem gange i Europa samt, mere kortfattet, yderligere 102 endnu sjældnere optrædende samt indførte arter. Samtlige dragter, inklusive racer og hybrider afbildes for de 733 arters vedkommende. Alle i flugt, mange stående. Mange gæster fra Nordamerika, Asien, Sydatlanten og Stillehavet. Roger Tory Petersons pilemarkeringer henleder opmærksomheden på særligt afgørende kendetegn.

Bøgerne bringer ingen udbredelseskort eller omtale af biotoper. For Græshoppesanger eksempelvis blot: "Summer W to E Europe", den forekommer dog også i Mellem- og Nordspanien. Ingen (!) beskrivelser af stemmer. Længde og vingefang (for større arter) opgives i cm. Med andre ord den ultimative *visuelle* guide.

Duivendick, 59-årig hollænder, er også forfatter til *Advanced Bird ID Handbook* fra 2011 omhandlende 1350 vestpalæarktiske fund. 416 sider, udelukkende tekst. Supernørdernes bibel. Ledsageteksterne i *ID Handbook* er tilsvarende grundige og udførlige omfattende de mest utrolige detaljer, jeg ikke vidste, jeg burde kende. Typografien er desværre en udfordring for den, der tilmed ikke kan bestemme fuglene uden brug af optiske hjælpemidler. De fleste senior-fuglekikkere vil formentlig have vanskeligt ved at læse teksten uden brug af forstørrelsesglas. Fotografierne er grundigt fotoshopbearbejdede og generelt imponerende. Et gennemgående alvorligt kiks er dog de ret mange fejlfarver, hvor navnlig lilla nuancer optræder helt "ud i det blå". Eksempelvis præsenteres mange drosselfugle med lilla vingefjersundersider, *subpersonata*-racen af Hvid Vipstjert med lilla ryg, Misteldrossel tilmed med brune axilfer osv, osv.

Dispositionerne af vægtning af fotos og indhold kan diskuteres. Lille Kobbersneppe og Storspove får lige så megen plads som Kort- og Langnæbbet Snejpeklire, Gransanger får 16 illustrationer (3 i FiF). Fotos af stående rovfugle fylder alt for meget. Hvornår har vi sidst bestemt en stående juvenil Høgeørn langt fra reden? Dobbeltbekkasin og Amerikansk Bekkasin kan ikke adskilles i felten, men får 10 fotos hver. Er det vigtigt at kende Gulirisks og Drosselrørsangers 1. vinterdragt? Skotsk Korsnæb (art/race?) afbildes, selvom adskillelse fra Stor og Lille Korsnæb kræver et sonogram. De rigtig svære arter, petreller, skråper, stormsvale, i alt 20 medtagede arter, leveres til gengæld i enestående informative detaljer, inklusive KapVerde- og Desertaspiretrel, der i øvrigt heller ikke kan adskilles i felten. Bogen medtager kun 60 referencer, blandt disse Malling Olsens kjove- og ternemogramfotografier, men ikke hans banebrydende mågemonografi.

Så hvad nu? Skal man investere i to centnertunge "felt-håndbøger", der kan forekomme som alt for meget af det gode, medmindre man aspirerer til at optræde blandt de få procent af feltbisperne, der bestemmer rub og tern overalt, hvor de færdes i Europa? Duivendijks overvældende detaljerigdom og grundighed "bliver næppe overgået [...] nogen sinde", for igen at citere KMO. Men i felten vil jeg foretrække enten FiF eller Humes *Britain's Birds*, også en fotoguide, anmeldt DOFT 114: 172, 2020. *ID Handbook of European Birds* vil jeg reservere til studerekammeret de lange vinteraftner.

Måske følger vores identifikationsbøger snart Dronten ind i historiens arkiv. Nye Apps på telefonen kan med ret stor

nøjagtighed bestemme planter og dyr på baggrund af fotorespektive lydoptagelser, og nu kan kikkerter med indbygget computer ved hjælp af AI tilmed identificere fuglene for dig, mens du iagttager dem. Prisen er tårnhøj, men vægten under halvdelen af *ID Handbooks* to bind.

Hans Harrestrup Andersen

A Birdwatcher's Guide to Norway

Bjørn Olav Tveit. *Where, When and How to find Scandinavia's Most Sought-After Birds Featuring Varanger, Svalbard, Lofoten, Oslo, Bergen & More.* 2nd ed. Pelagic Publishing 2024. 460 sider, 265 farvefotos, 95 kort. ISBN 9781784275082. Pris kr. 449 i Naturbutikken.

Vores nordlige naboland, Norge, byder på store oplevelser med fugle og landskaber, fra landbrugslandet i syd, som ikke er meget forskelligt fra det danske, over vidstrakte skove og fjeldvidder til grænselandet mod den arktiske tundra i nord-øst. Bogen dækker tillige det højarktiske Svalbard. Dette er simpelthen bogen for alle, som planlægger en fugletur oppe i nord, hvad enten man har lejlighed til en kort udflugt i forbindelse med et møde i en af byerne, eller man planlægger en ferie med så meget 'fugl' som muligt.

Bogens forfatter har selv gennemtrævet sit land og indsamlet gode rejsetips fra et bredt netværk af fuglevenner. Han har sat sig godt ind i, hvilke ændringer der er sket siden førsteudgaven for 14 år siden, både i kraft af nemmere adgang (tunneller eller broer, hvor man tidligere var afhængig af færgeforbindelser) og opdagelse af nye fuglelokaliteter. Der er især fokus på steder, som er nemt tilgængelige fra hovedvejene. Det er fremragende for dem, som glider stille rundt i en el-bil (som 80 % af nordmændene).

Bogen giver fin dækning af fuglelokaliteter nær de større byer og langs vestkysten med angivelse af en del gode trækfuglesteder, som er opdaget takket være de seneste års øgede fugleinteresse i udkantdistrikterne. Særlig fyldig er omtalen af potentielle trækfuglesteder og rasteplasser omkring floddeltaer og strandenge i det nordlige af Vestlandet, og yngleforekomster nordpå, i Lofoten, Varanger og i tajgaskoven i Pasvikdalens langs grænsen til Rusland. Der meldes fx om nye steder, hvor man kan finde Nordsanger og Dværgværling. Lapuglen, som tidligere var en ekstrem sjældenhed, kan i dag findes mange steder. Og der er angivelse af yngleområder for Tundrasædgås, ligesom der er tips om, hvor man kan se spækhuggere, storhval eller store rovdyr. Men desværre går det ned ad bakke for mange havfuglekolonier, som det fremgik af sidste nummer af DOFT.

Bogen er overskueligt opdelt efter landsdele, med oversigtskort og detailkort over de enkelte lokalområder med angivelse af, hvilke arter man især skal gå efter, eller kan være heldig at finde, og detaljer om bedste årstider, adgangsforhold, parkering eller gode obs-steder og fugletårne. Og så får man nogle ret detaljerede områdebeskrivelser rigt illustreret med landskabsfotos og fotos af relevante fuglearter. Der er mange nyheder, blandt andet henvisning til over 100 fugletårne og skjul, som især er opført over de seneste år.

Alt i alt giver bogen fremragende vejledning for enhver, der ønsker mest mulig 'fugl' på sin Norgestur. Fokus er på de

særlige lokaliteter, og de store fjeldvidder får ikke meget opmærksomhed, selv om de sagtens kan byde på meget mere end Engpiber og Hjejler.

Afslutningsvis vil jeg derfor tillade mig et lille suk (som egentlig gælder næsten alle lignende guidebøger). Det er på en måde lidt trist, at alle fuglekiggere partout skal ledes hen til de samme – kendte – lokaliteter. Norge byder stadigvæk på så mange potentielt interessante steder, som endnu ikke er blevet besøgt af en ornitolog. Jeg undrer mig over, hvor eventyrlysten og interessen for at udforske nyt land er blevet af. Fuglelokaliteterne fra Polarkredsen til og med Lofoten er stort set dem, som jeg selv 'opdagede' og beskrev i diverse miljørapporter for et halvt århundrede siden. Der er kommet mange nye veje ud i tidligere svært tilgængeligt land, men der er ingen vejledning i, hvor man forvente at finde nye gode forekomster for ænder, gæs eller vadefugle. Det ville være et ekstra plus, hvis forfattere af denne slags guidebøger kunne give nogle tips om, hvor der var særlige muligheder for at opdage noget nyt – fremfor kun at pleje sin personlige hitliste.

Jon Fjeldså

The Great Eagles

Michael O'Neal Campbell. *Their Evolution, Ecology and Conservation*. 623 sider, talrige sort-hvide- og farvefotos, tabeller og udbredelseskort, hft. CRC Press, 2024.

Forfatteren udgav i 2015 en bog om verdens gribbearter, *Vultures: Their Evolution, Ecology and Conservation*. Bogen om de store ørne er opbygget på samme måde, dvs. også inddelt i tre dele. I den første omtales klassifikation, genetik og økologi. Campbell inddeler ørne i True Eagles, Booted Eagles, Serpent Eagles, Sea Eagles og Harpy Eagles. Denne første del udgør den største del af bogen og omhandler 56 arter. For hver art er der 3-4 sider tekst med en fysisk beskrivelse, klassifikation, fødesøgning, forplantning og populationsstatus, 8-14 små fotos af fugle og habitater, et lille udbredelseskort og til sidst et lille billede af et æg.

Anden del omhandler ørnens økologiske relationer. Her skriver Campbell om ørnens konkurrenter: andre ørne, gribbe, ulve og sjakaler. Han omtaler også problemer med ørnens prædation på tamdyr. Endelig korte beskrivelser om klima, vegetation, termik og træ.

I del tre behandles beskyttelsesproblemer bl.a. kollisioner med fly, vindmøller, højspændingsledninger og contaminanter. Satellitsendere og droner er vigtige instrumenter til undersøgelser af ørne. Afsnittet slutter med omtale af ørne i religion, symbolisme og heraldik. Her omtales også falkoner og deres opvisninger med ørne.

Bogen slutter med referencer på ikke mindre end 135 tætskrevne sider. Da bogen er i stort format, 28 x 21 cm, bliver det til flere tusinde referencer.

Campbells bog er ikke en 'coffee table book', som man bladrer i og nyder de flotte farvebilleder. Det er en fagbog, som det er lykkedes forfatteren at få sammenstykket ud fra alle referencerne. Her findes en enorm viden om de forskellige ørnearter, ikke mindst de sjældnere arter, hvor kendskabet har været begrænset. Kvaliteten af de mange fotos og udbredelseskort kunne være bedre, og bogen skæmmes

desværre af en del skrivefejl. Prisen hører til i den høje ende. Det anmeldte eksemplar er en paperback udgave af den første udgave af bogen, som udkom i 2022 og koster tre gange så meget. Men hvis man vil vide det meste om de forskellige ørnearter, er man nødt til at anskaffe sig denne bog, da den er den eneste, der findes om emnet omfattende så meget viden.

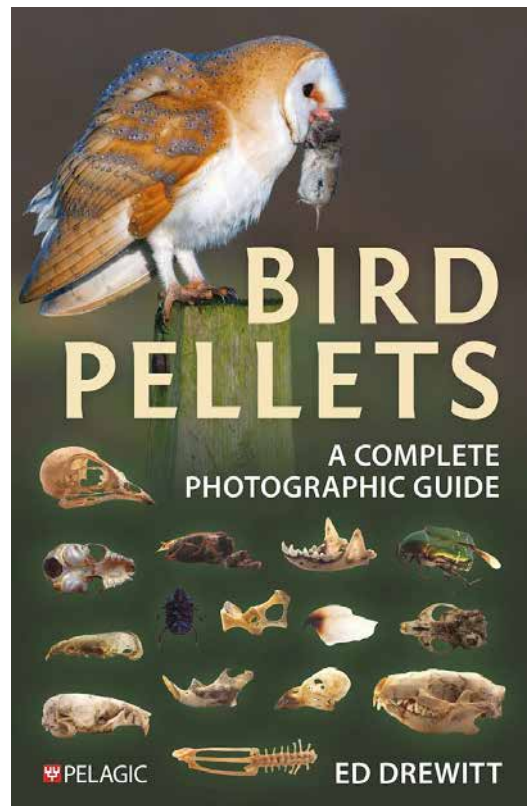
Jørgen Jensen

Bird Pellets

Ed Drewitt. *A Complete Photographic Guide*. 259 sider, talrige fotos. hft. Pelagic Publishing, 2024. ISBN: 978-1-78427-471-9. Pris kr. 299 i Naturbutikken.

For forståelsen af fuglenes udbredelse og biotopkrav kommer vi ofte til kort, når kendskab til fuglenes fødevalg skal inkluderes. Især for de mindre fuglearter er dette vanskeligt at undersøge. Bedre er det for de større og mellemstore fuglearter, hvor dissekering af gylp kan give os værdifuld viden om fuglenes fødevalg (og byttedyrenes udbredelse).

Med denne smukke håndbog, der er illustreret med fotos af mange fuglearter og deres gylp, er vi kommet et godt skridt videre. Bogen består af to hovedafsnit: bestemmelse af gylp til fugleart og bestemmelse af småpattedyr vha.

kranier og knogler. I 13 afsnit beskrives What is a pellet? Dissecting your own pellets – where to begin. Owl pellets. Falcon, hawk, kite, harrier and eagle pellets. Corvid (crow family) pellets. Gull-, tern- and skua pellets. Other seabird and waterbird pellets. Garden bird pellets. Other species' pellets. Identifying small mammal bones. Identifying other small animal parts. What else might you find in a pellet? – samt A final reflection. Sidst i bogen et afsnit om bestemmelse af padder, krybdyr, fuglekranier m.m.

Forfatteren har mange års erfaring med emnet. Der er fokus på beskrivelse af de pattedyr, der lever i England og Irland. Således er markspidsmus og birkemus ikke nævnt. Der gives en udførlig beskrivelse af undersøgelsesmetoder, risici ved at arbejde med gylp, sortering af knogler, beskrivelse af forskelle på tænder hos spidsmus, studs mus og ægte mus, samt hvad resultaterne kan bruges til i biologiske sammenhænge. Fotos af gylp er suppleret med en informativ tekst, hvor vi bliver oplyst om artsbestemmelse, typiske fundsteder og størrelse.

Bogens fotos til bestemmelse af småpattedyrene er gennemgående af god kvalitet, men flere er alt for små og for mørke. Teksterne er gode og brugbare. Forfatteren har beskrevet feltkendetegn for to af Europas tre hvidtandede spidsmusarter, husspidsmus og havespidsmus, men undladt at beskrive kendetegn for markspidsmus. Det er uheldigt, da de tre arter ligner hinanden meget i kraniekarakterer, hvorfor en sammenligning af kendetegn havde været relevant.

At arbejde med gylpundersøgelser er spændende og kan anvendes i mange sammenhænge. I bogen Dansk Pattedyrtatlas indgår flere tusinde rester af småpattedyr fundet i uglegylp.

At bogen skulle være en komplet fotoguide til gylp- og artsbestemmelse af mindre dyrearter, er kun delvis indfriet. Når det er sagt, må bogen stærkt anbefales, da den er noget af det bedste, der er publiceret om emnet.

Jørgen Terp Laursen

The Meaning of Geese

Nick Acheson. A thousand miles in search of home. 227 sider, hft. Chelsea Green Publishing, UK, 2023. ISBN 978-1-915294-25-8. Pris 12.99 £.

Bogen fortæller indlevende om de overvintrende gæs i Norfolk, Nordøstengland, som forfatteren i løbet af corona-vinteren 2020/21 observerer. Han gør det på sin mors gamle, røde cykel, hvor han får cyklet knap 2000 km. Det gør han dels for at efterligne de Kortnæbbede Gæs' rejse længde fra Norfolk til ynglepladserne i Island, dels for at få aflad for sine mange flyrejser til fremmede lande.

Forfatteren voksede op i Norfolk i en landbofamilie, og blev tidligt inspireret af sin naturinteresserede lærer til at se på fugle i marskegnene. Siden læste han biologi på universitetet. Han meldte sig til et tre måneders fuglestudie i Bolivia, men endte med at blive der i 10 år. Her arbejdede han med naturbeskyttelse, bæredygtig udvikling og som guide. De sidste 15 år har han arbejdet med naturbeskyttelse i Norfolk.

Bogen er en fortløbende beskrivelse af cykelturene fra 7.

september 2020 til 23. april 2021. Afsnittene er de enkelte måneder, der så er opdelt i udvalgte dage. Undervejs fortæller forfatteren om flokke af Kortnæbbede Gæs fra Island og Østgrønland og Mørkbugede Knortegæs og Blisgæs fra Sibirien. Han søger også efter mere sjældne gæs i flokkelige og finder af og til Sortbuget og Lysbuget Knortegæs og Rødhalsed Gås. Vi kommer tættere på arternes biologi, når forfatteren taler med de mange specialister i marsken i læ bag hækkene eller over Zoom. Fx udeblev de Kortnæbbede Gæs fra området i årtier, hvorefter de i 1980 langsomt kom tilbage, nu med over 10 000 fugle. Årsagen til udeblivelsen er ukendt, men vokseværet skyldes landbruget. Landbruget er dog nu med nye metoder ved at eliminere gæssenes føde. Hvor resterne fra de høstede sukkerroer tidligere blev liggende, bliver de nu øjeblikkeligt pløjet ned, så der kan sås vinterhvede på markerne.

Vi hører også om den betydning, Sir Peter Scott fik ved at undersøge, hvor de Kortnæbbede Gæs yngede, om hans indsats for at redde Hawaiiigåsen fra at uddø og hans stiftelse af WWF. Og selv om Acheson er rundet af landbrugere, sparer han dem ikke for sin harme over udviklingen med overødskeede vådområder, forgiftet jordbund og drikkevand, rydning af levende hegn og dræning af vandhuller. Og selv om han er en venlig mand, der taler med alle, kan han ikke forstå, at en jæger fx kan skyde den ene af gæssene, når parret i øvrigt lever i et livslangt forhold. Og så har han en skræmmende snak med en klimaforsker, der af sine kolleger bliver kaldt 'Doktor Dommedag'. Han har medvirket til at modellere 135 000 arters respons på klimaændringerne. Ved en 1,5 graders stigning vil de Kortnæbbede Gæs i Norfolk forsvinde nordover, og ved en 2 graders stigning vil store dele af den arktiske tundra blive uegnet for ynglende Blisgæs.

Bogen er en letlæst fortælling om forfatterens glæde ved at genfinde sine gamle jagtmarker i Norfolk, hvor han føler sig hjemme og mere forbundet med gæs og deres natur end med hans eksotiske eventyr i Bolivia og resten af verden. Han søger de simple naturglæder, giver sig god tid til observationer, refleksioner, samtaler og bruger kun lidt tid på at finde sjældne hits. Jeg har funderet lidt over titlen, der minder om The Meaning of Life, Monty Pythons film fra 1983. Filmen viser, at der er mange ting, der kan gå og går galt her i livet. En høflig mand åbner en konvolut, hvor der bl.a. står, at livet egentlig ikke er noget særligt, man skal bare være venlig, undgå at spise fedt, gå ture, læse bøger og leve i fordragelighed med folk og trosretninger. Og det er måske det forfatteren, der i øvrigt er vegetar, har fundet i sit stille liv med gæs, natur og folk på hans hjemegn.

Christian Glahder

Korrektion til Michael Køie Poulsens nekrolog i DOFT 118: 112, 2024

DOF har aldrig været repræsenteret i Prespa nationalparks bestyrelse, men i bestyrelsen for The Society for the Protection of Prespa, som DOF var med til at oprette i 1991, og hvor Michael indtrådte i april 2019 (ikke 2018).